

**Η Ελλάδα με τα μάτια των Γερμανών συγγραφέων
1930 - 1940**

Πλάνο παρουσίασης

A. Το ιστορικό υπόβαθρο

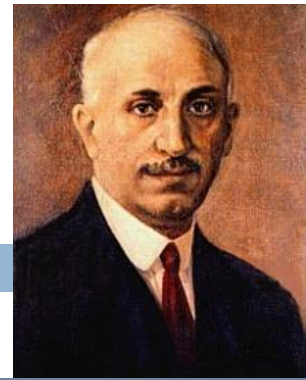
1. Η Ελλάδα στη δεκαετία 1930 – 1940
2. Η Ευρώπη στη δεκαετία 1930 – 1940

B. Η Ταξιδιωτική Λογοτεχνία

1. Η ελληνική λογοτεχνία στη δεκαετία 1930 – 1940
2. Η ελληνική ταξιδιωτική λογοτεχνία στη δεκαετία 1930 – 1940
  - 2.1. Γενικά
  - 2.2. Χαρακτηριστικά της ελληνικής Ταξιδιωτικής Λογοτεχνίας
(με θέμα την Ελλάδα)
  - 2.3. Ενδεικτικά
3. Η πρόσληψη της Ελλάδας στα κείμενα γερμανόφωνων ταξιδιωτών
  - 3.1. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των γερμανόφωνων κειμένων ταξιδιωτικής λογοτεχνίας της περιόδου 1930 - 1940
  - 3.2. Ενδεικτικά

Γ. Πηγές και Βιβλιογραφία

A. Το ιστορικό υπόβαθρο

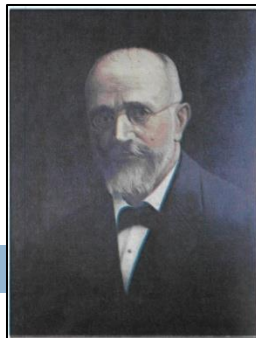

Αλέξανδρος Παπαναστασίου

1. Η Ελλάδα στη δεκαετία 1930 - 1940

- Η Ελλάδα συμπεριλαμβάνει ήδη στους κόλπους της το μέγιστο ποσοστό του Ελληνισμού
- Εγκαθίδρυση της δημοκρατίας
(25 Μαρτίου 1924 - Αλέξανδρος Παπαναστασίου)
- Η περίοδος της δημοκρατίας χαρακτηρίζεται από τις επεμβάσεις του στρατού στην πολιτική ζωή
- Το 1928 ο Βενιζέλος εκλέγεται ξανά, το κόμμα του όμως χάνει στις εκλογές του 1932 εξαιτίας της οικονομικής κρίσης του 1929, οι συνέπειες της οποίας είχαν φτάσει τότε και στην Ελλάδα

[η τελευταία κυβέρνηση του Ελευθέριου Βενιζέλου(1928-32) αποτέλεσε τη μοναδική περίπτωση στην περίοδο του Μεσοπολέμου που εξάντλησε ολόκληρη την τετράχρονη κοινοβουλευτική της θητεία]

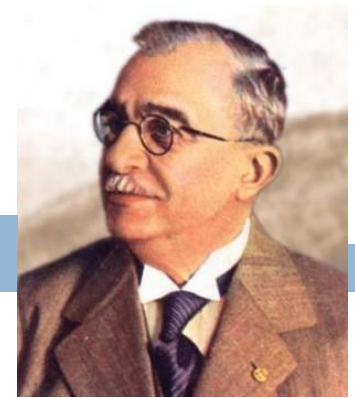
Ελευθέριος Βενιζέλος

- Στις εκλογές της 5ης Μαρτίου 1933 επικρατεί το Λαϊκό Κόμμα, αντίπαλο του Κόμματος των Φιλελευθέρων, και σχηματίζεται νέα κυβέρνηση υπό τον Παναγή Τσαλδάρη
- Αποτυχημένα φιλοβενιζελικά στρατιωτικά κινήματα της 6ης Μαρτίου 1933 και της 1ης Μαρτίου 1935
- Απόπειρα δολοφονίας του Βενιζέλου, στις 6 Ιουνίου 1933
- Πραξικόπημα των αντιβενιζελικών τον Οκτώβριο του 1935 και επάνοδος του έκπτωτου βασιλιά Γεωργίου
- Τα δύο μεγάλα κόμματα, Λαϊκό και Φιλελευθέρων, ισοψηφούν στις εκλογές του Ιανουαρίου 1936, αδυνατούν όμως στη συνέχεια να συνεργαστούν.
- Η αδυναμία αυτή σε συνδυασμό με το θάνατο του Ελ. Βενιζέλου και τη γενικότερη αδράνεια του πολιτικού κόσμου οδηγούν, σε εποχή γενικότερης κρίσης του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος, στην εγκαθίδρυση -με συνέργεια του βασιλιά- του καθεστώτος της 4ης Αυγούστου 1936 από τον Ιωάννη Μεταξά

Γεώργιος Β΄

Ιωάννης Μεταξάς

- Οι εξωτερικές σχέσεις της χώρας διαμορφώνονται σε νέα βάση με την ενίσχυση της βαλκανικής συνεργασίας και την επιδίωξη του Ιωάννη Μεταξά να διατηρεί ισχυρούς δεσμούς με την Αγγλία (λόγω της ισχυρής επιρροής του αγγλόφιλου βασιλιά Γεωργίου Β΄), παρόλο που ιδεολογικά βρισκόταν πιο κοντά στις χώρες του Άξονα
- Όταν ξεσπά ο Β.Π.Π. η Ελλάδα βρίσκεται, με αυτόν τον τρόπο, στο πλευρό των Συμμάχων, αποφεύγοντας ενσυνείδητα - μόνη κατά την περίοδο αυτή μεταξύ των κρατών της Ανατολικής Ευρώπης - τον ασφυκτικό οικονομικό και, κατ' επέκταση, πολιτικό εναγκαλισμό της χιτλερικής Γερμανίας

2. Η Ευρώπη στη δεκαετία 1930 - 1940

- Η Ευρώπη έχει βγει από τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο (1914 - 1918) υλικά και ηθικά καταρρακωμένη: 8 εκατομμύρια νεκροί, 6 εκατομμύρια ανάπηροι και τεράστιες υλικές ζημιές
- Η οικονομική κρίση του 1929 έχει προκαλέσει κοινωνική αναστάτωση, που εκδηλώνεται με πορείες, διαδηλώσεις, απεργίες κτλ.
- Οι αντιθέσεις και η αναταραχή μεγαλώνουν, καθώς οι λαοί, επηρεασμένοι από τις ιδέες της ρωσικής επανάστασης για ισότητα και δικαιοσύνη, διεκδικούν περισσότερα δικαιώματα
- Οι ταπεινωτικοί όροι που είχαν επιβάλει στη Γερμανία οι νικητές του Α' Παγκόσμιου Πολέμου, τα 5 εκατομμύρια ανέργων σ' αυτή τη χώρα (*από τα συνολικά 30 εκατομμύρια σε όλη την Ευρώπη*) και η κατάργηση με δημοψήφισμα της δημοκρατίας το 1934 οδηγούν στην κατάρρευση της Κοινωνίας των Εθνών και ανοίγουν το δρόμο στις περαιτέρω εξελίξεις, που κατέληξαν στο ξέσπασμα του Β.Π.Π.

Β. Η Ταξιδιωτική Λογοτεχνία

Τζον Κόνσταμπλ, Το κάρο του σανού, 1821

Η ταξιδιωτική λογοτεχνία γεννήθηκε ουσιαστικά μέσα από το κλίμα του περιηγητισμού, που επικράτησε στην Ευρώπη από τα τέλη του 18ου αιώνα και μετά.

Αποφασιστικό ρόλο σε αυτήν την εξέλιξη έπαιξε το κίνημα του Ρομαντισμού, που έδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για μακρινούς και άγνωστους τόπους και πολιτισμούς, καθώς και την τάση του για περιπέτεια και φυγή.

Οι μεγάλοι περιηγητές και ταξιδιώτες της εποχής κατέγραφαν τις ταξιδιωτικές τους εμπειρίες σε ημερολόγια ή στην αλληλογραφία τους και από αυτές τις πρώτες καταγραφές γεννήθηκε τελικά η ταξιδιωτική λογοτεχνία. Όλη αυτή η τάση ενισχύθηκε, άλλωστε, και απ' το πνεύμα του κοσμοπολιτισμού, το οποίο επικράτησε από τα μέσα του 19ου αιώνα και μετά σε όλο το δυτικό κόσμο.

1. Η ελληνική λογοτεχνία στη δεκαετία 1930 - 1940

Η γενιά του '30

Ο όρος «Γενιά του '30» αναφέρεται στους λογοτέχνες που δρουν λίγο πριν και μετά το 1930.

Τα ρεύματα από τα οποία επηρεάζονται είναι ο υπερρεαλισμός και ο μοντερνισμός με εξαίρεση κάποιους πεζογράφους που εξακολουθούν να επηρεάζονται από το ρεαλισμό.

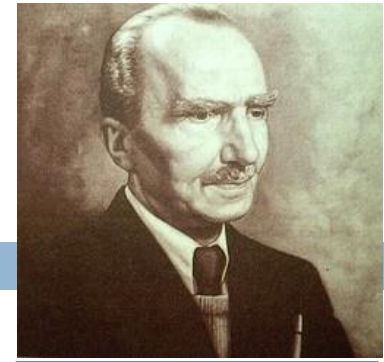
Οι ποιητές υιοθετούν τον ελεύθερο στίχο, ενώ οι πεζογράφοι καλλιεργούν το αστικό μυθιστόρημα με κύριο χαρακτηριστικό τον εσωτερικό μονόλογο.

Νίκος Καζαντζάκης_ Ηλίας Βενέζης_ Στρατής Μυριβίλης_
Κοσμάς Πολίτης_ Παντελής Πρεβελάκης_ Άγγελος Τερζάκης_
Ζαχαρίας Παπαντωνίου_ Γιώργος Θεοτοκάς_ Φώτης Κόντογλου_
Κώστας Ουράνης_ Ι.Μ. Παναγιωτόπουλος_ Τάκης Παπατσώνης

2. Η ελληνική ταξιδιωτική λογοτεχνία στη δεκαετία 1930 - 1940

Νίκος Καζαντζάκης

2.1. Γενικά

Σε ό,τι αφορά στην ελληνική ταξιδιωτική λογοτεχνία, η ακμή του συγκεκριμένου είδους συνδέεται κυρίως με τους συγγραφείς που δραστηριοποιούνται στα χρόνια του Μεσοπολέμου, οπότε το κλίμα του κοσμοπολιτισμού φτάνει πολύ έντονο και στη χώρα μας.

- Ως αφετηρία της ελληνικής ταξιδιωτικής λογοτεχνίας έχει καθιερωθεί το έτος 1927, οπότε εγκαινιάστηκε η σειρά *Ταξιδεύοντας* του Νίκου Καζαντζάκη.

Τα βιβλία υπό τον γενικό τίτλο *Ταξιδεύοντας* καθιερώθηκαν ως πρότυπο, καθιστώντας τον συγγραφέα τους το πρόσωπο εκείνο που συστηματοποίησε στην Ελλάδα το λογοτεχνικό είδος ή υποείδος της ταξιδιωτικής εντύπωσης.

- Τα ταξιδιωτικά κείμενα των πρώτων Ελλήνων ταξιδιογράφων παρουσιάζουν αποκλίσεις και διακυμάνσεις. Είναι πάντως γεγονός ότι, εκτός του Καζαντζάκη, εκείνοι που συνδέονται με τη συγκεκριμένη πεζογραφική ενασχόληση λόγω του πλούσιου έργου και της μακρόχρονης παρουσίας τους στον χώρο είναι οι Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος (*Μορφές της Ελληνικής Γης και Ελληνικοί Ορίζοντες*) Κώστας Ουράνης (*Ταξίδια στην Ελλάδα*)

2.2. Χαρακτηριστικά της ελληνικής Ταξιδιωτικής Λογοτεχνίας (με θέμα την Ελλάδα)

- εξοικείωση με την ελληνική ανθρωπογεωγραφία
- το ταξίδι ο κινητήριος μοχλός για την αναζήτηση στοιχείων της ελληνικής ταυτότητας
- έντονος λυρισμός
- συγκινησιακή φόρτιση που απορρέει από τη διαδικασία της ανακάλυψης, την κατάκτηση της γνώσης, και τις υπαρξιακές αναζητήσεις

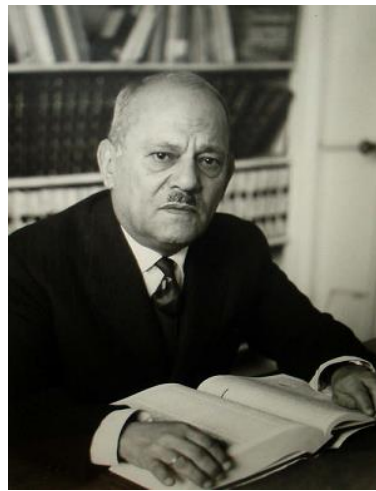

2.3. Ενδεικτικά

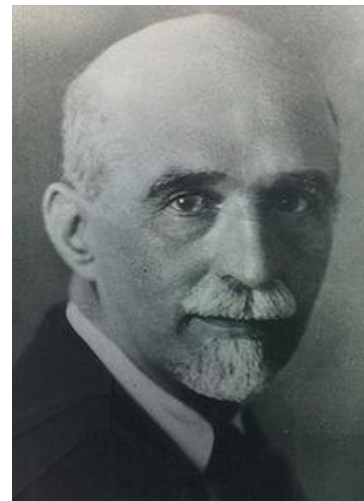
- Τάκης Παπατσώνης, Άσκηση στον Άθω (1927)
- Τάκης Παπατσώνης, Τα Σκιαθίτικά μου (1941)
- Ι.Μ.Παναγιωτόπουλος, Μορφές της ελληνικής γης (1937)
- Ζαχαρίας Παπαντωνίου, Άγιον Όρος (1934)
- Φώτης Κόντογλου, Ταξείδια (1928)

Τάκης Παπατσώνης

Ι.Μ.Παναγιωτόπουλος

Ζαχαρίας Παπαντωνίου

Φώτης Κόντογλου

3. Η πρόσληψη της Ελλάδας στα κείμενα γερμανόφωνων ταξιδιωτών

- 18^{ος} αι.: ενθουσιασμός «εκ του μακρόθεν» για την «ιδέα Ελλάδα» από Winckelmann, Goethe, Hölderlin κ.ά.
→ δημιουργία εξιδανίκευσης
- Ίδρυση ελληνικού κράτους & άνοιγμά του προς την Ευρώπη: οι Γερμανοί ταξιδιώτες που φθάνουν στην Ελλάδα πληθαίνουν και μαζί τους οι συγγραφείς και ποιητές, που γράφουν έργα με ελληνικά θέματα (αρχές του 20^{ου} αι. επισκέπτονται την Ελλάδα οι Gerhart Hauptmann, Hugo von Hofmannsthal, Theodor Däubler κ.ά.)

3.1. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των γερμανόφωνων κειμένων ταξιδιωτικής λογοτεχνίας της περιόδου 1930 - 1940

Hugo von Hofmannstahl

Theodor Däubler (links) in Griechenland

Gerhart Hauptmann

- Η Ελλάδα θεωρείται γενέτειρα του ευρωπαϊκού πολιτισμού και ο αρχαίος ελληνικός κόσμος υιοθετείται ως πνευματική αφετηρία της Δύσης, αλλά είναι συχνότατη η στερεότυπη αναφορά στα απομεινάρια της αρχαιότητας
- Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στο ελληνικό τοπίο και στο φως
- Συχνά, σύγκρουση της ιδέας «Ελλάδα» με την πραγματική όψη, που αντικρίζει ο εκάστοτε συγγραφέας

3.2. Ενδεικτικά

Franz Spunda

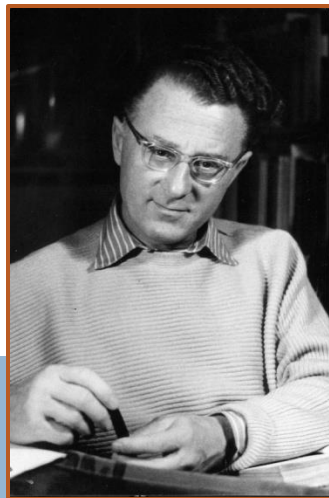
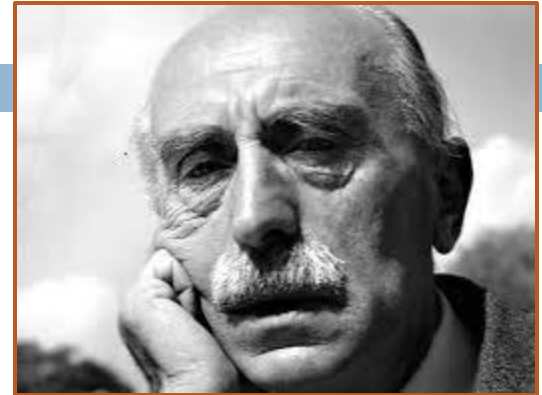
Griechische Reise (1926)

Griechische Mönche (1928)

Minos oder Die Geburt Europas (1931)

Griechisches Abenteuer (1932)

Griechenland. Fahrten zu den alten Göttern (1938)

Erhart Kästner

Griechenland (1942)

Γ. Πηγές και Βιβλιογραφία

- <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL106/282/2018,6880/>
- <http://www2.e-yliko.gr/htmls/Fyyl/Istoria/fikeim9.aspx>
- <http://www.ime.gr/chronos>
- http://istorikesphotografies.blogspot.gr/2010/08/blog-post_7511.html
- <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=181052>
- http://e-logotexnia.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=28:-30&catid=9:1930-1945&Itemid=23
- http://keimena.ece.uth.gr/main/index.php?option=com_content&view=article&id=176:afigiseistaxidiwn&catid=54:texos10&Itemid=89
- <http://vivl-nafpakt.ait.sch.gr/index.php/2011-09-21-12-40-26/2011-09-21-12-42-14/92-o-->
- <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A111/683/4523,20491/>
- http://www.academia.edu/1171191/%CE%9F_%CE%91%CF%85%CF%83%CF%84%CF%81%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CF%8C%CF%82_%CF%83%CF%85%CE%B3%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%AD%CE%B1%CF%82_Franz_Spunda_%CE%BA%CE%B1%CE%B9_%CE%B7_%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1_Der_%C3%B6sterr_eichische_Schriftsteller_Franz_Spunda_und_Griechenland
- <http://www.zeit.de/1957/03/theodor-daeubler-der-letzte-grieche>
- <http://www.gettyimages.com/detail/news-photo/theodor-daeubler17-08-1876-writer-germanydaeubler-in-news-photo/545690485>
- <https://portal.dnb.de/opac.htm?method=showFullRecord&currentResultId=%22118752340%22%26any&currentPosition=36>
- theologori.files.wordpress.com/2010/03/1930-1940.ppt
- Πανάρετου Αννίτα, *Ελληνική Ταξιδιωτική Λογοτεχνία. 20^{ος} αιώνας: Η άνθηση και η Ακμή*, Αθήνα 1995